

Epistola And: Dudithij Ser: Maj: Consilarii ad Johannem
Lasicium Equitem Polonum.

And: Dudithij Johanni Lasicio S. D.

Binas abs te literas accepi in eandem sententiam, eadem de
re scriptas, in quibus illud mihi non inexpectatum quidem re-
novum, sed tamen inhumanum visum est, quod magnorum
virorum, tum quos nominas, tum etiam quos silentio præ-
teris, inimicitias mihi benuncias, nisi eandem, quam tu,
quam ipsi fidem, in re omnium maxima, infixam animo
habeam, atque adeo pro virili parte propugnem. Si mihi per-
spectum esset, horum omnium nomine te mecum agere, re-
sponderem tibi copiosius et fortasse etiam accuratius. Sed
verecor ne tu tibi non rogatus ab alijs, tua sponte, hanc provin-
ciam minime necessariam sumseris, ut majorem scilicet
gravitatem et pondus haberet oratio, minoremque tibi invidiam
apud modestos homines conflaret, si non tuo tantum modo no-
mine, verum aliorum quoque causam ageres, tam acriter me
reprehenderes, et gravissimo hereseus crimine, privatum ho-
minem, indicta causa, multorum præclarorum hominum
Legatus scilicet condemnares. Nunc ego Tibi, Lasic, non ut
Legato sed de eo n. nihil dum mihi certi constat. Sed ut ami-
co, mei, quemadmodum videri vis, amanti, et curiose admo-
dum in conscientiam meam inquirenti respondebo, et sine
falso ac fallacijs, quid sentiam, aperte tibi significabo. Sane
enim existimes, tam me parum piū et Dei timentem
esse, ut in rebus ad pietatem Christianam Dei cultum per-
tinentibus scurriliter joculari, ac pueriliter ludere velim. Mores
cum osterogo, de deo, deq. ejus filio, per ludibrium differas.
Hæus tu, itane tibi me bonum virum fingis, ut de te minime
ludicra, haud serio locutum esse me suspicariere? Non me
rōsti, mi Lasic, neq. dum intelligis, quam ob rem ex aulico illo
splendore et luce hominum, in has me privati otii tenebras con-
jecerim. Si simulare atq. etiam dissimulare, si aliud animum
premere, ut dici solet, aliud vicissim lingua promere, pulchrum
et cum pietate conjunctum esse judicasset, nihil sane opus
fuisse totius

De Ato 1571.

fuisset totius vite rationem commutare. Poteram equidem
 in magnis deliciis atq. opibus versari, et modo ad huius, modo
 illius, ut res mea fulissent, voluntatem loqui; aut si scelera-
 ti ingenium ostentare voluissem, Academicum in morem
 in contrarias partes de religione differere. Deniq. ut omne
 existimationis hereseos periculum fugerem: quod vana super-
 stitione dementatos quosdam et plerosq. impios assentatores
 facere, animadverto: sic concludere, ut nihil tamen me
 sentire profiterer, quod Ecclesia Catholica placitis
 repugnaret. Non nescis, Lasici, si alienis auribus audire, si
 non oculis meis cernere, si Papa assentari voluissem, aut
 nunc quoq. vellem, quam iis rebus omnibus abundare potuissem,
 quas vulgo homines magno studio consecretantur, nec tamen,
 nisi pauci consequuntur. Sed quid dilabor? Non jecatus
 sum, Lasici, sed seris ex eum tuo atq. eodem meo Osterago,
 cum me non aliam dei filium agnoscere, dicerem, quam
 qui promissus Patriarchis est, ac definito tempore in lucem
 editus, ut nobis esset via, veritas, vita. Non sum jecatus,
 Lasici, sed seris admodum professus sum, confessionis illius
 formulam, quae Athanasii nomine circumfertur: quam
 non ab Athanasio sed ab otioso potius aliquo Monacho scri-
 ptam fuisse, Camerarius noster opinatur: siteniq. Nicenum, vid. q. Camerarii
 illud Symbolum non esse sacris literis et Christiana pietate, Apologiam
 consentaneam, sed ex humano sensu et spinosis quibusdam
 frigidorum Sophistarum argutis deprobatum. Abhorrent
 illa prorsus et valde quidem abhorrent, i. simplice illa et
 minime fucata fide, quam ipse Christus Magister et Serva-
 tor noster, quam eius discipuli docuerunt, litterarumq.
 monumentis consignatam nobis reliquerunt. Non hic unius
 trinitatem, non trium unitatem, non communicationem
 idiomatum, non circum incessionem seu $\pi\epsilon\rho\iota\chi\omega\phi\eta\beta\epsilon\iota\varsigma$,
 non identitates, non relationes, non substantialitates, non
 sexcenta alia hoc genus verborum et rerum portenta,
 quae schola vestra personant, reperies. Nuda omnia et
 aperta sunt, non ex humanis ratiocinationibus deprobatum,

sed ex sinu aeterni Patris ad nos demissa. Tanta apud nos est
est et esse debet apud omnes Dei filios scriptura auctoritas,
ut nihil unquam ab hominibus excoGITARI possit, quod illi a-
quari velimus. Neque verò illa vis existere tanta queat, sine
illa longi temporis prerogativa, siue plurimarum gentium
consensione, siue conciliorum approbatione, siue principum
legibus armata prodeat, ut illi ulla ex parte fundamenta
vel minimum labefactare, nedum convellere possit, ita
quidem, uti ad extremum non jam homines tantum, sed
si ipsi etiam angeli, aliam in medium doctrinam affe-
rant, nos tamen ab ea, quam nunc attingi et paulo post
fusiús explicabo, fide nulla ratione avelli patiamur,
hicet fremant omnes et omnibus machinis nos oppugnent.
Vos contra vides, desertis sacrarum literarum fontibus
ad putidos et turbulentas lacunas descendere, illinc impuram
et venenatam aquam petere, quam et ipsi hauritis et in-
cautis hominibus, qui vos Magistros sequuntur, ad perni-
ciem propinatis. Vae vobis, qui dicitis bonum malum; sed quod
malum, tam multa, tam aliena scripturae affuit. ^{et haec}
ipsa imperfecta, ita ne manca nobis ab Apostoli tradita
est, ut vestris assumendis egeat? O Christum minime
providum, O negligentes Apostolos, qui tam ab omni parte
Ecclesiae mutilatam doctrinam reliquistis. O Patres contra
nostra salutis amantes; O synodos sanctas ac sapientes.
Vestra enim demum opera perfectum est, ut integram et
absolutam fidem haberemus. Vobis scilicet, O boni, non Christi
salutem nostram debemus, à qua prorsus excidissemus, nisi
vestra pro nobis cura evigilasset. Pudet me vestri, facis
sic vivam, et miseret, vos ne ab unico Patre, ab unico
Magistro, ad multos et Patres et Magistros contra servatorem
nostri iustionem defecisse? Qui vult, inquit ille. Pater vester
Athanasius s. siquidem Athanasii hoc symbolum esse contem-
ditis, cuius pueri aequales suos baptizantes iterari baptismum
vetuit quoddam synodus; O plebarum synodum, O Baptisma
egregium, O singulare Baptisma. / qui vult inquit ille.
salvus esse

261
salvus esse, necesse est, ut fidem Catholicam teneat, quam nisi
integram inviolatamque conservet, salvus esse nequeat. O cru-
delem Athanasium, nonne nimis feros animorum nostrorum
hostes, si nemo salvus esse potest, nisi fidem hanc, quam ipsi
vocant Catholicam, teneat, quae tam multis verborum et sen-
tentiarum tricis complicata proponitur. Quid fiet, obsecro,
misellis illis hominibus imperitis, inquam, atque idiotis, quorum
maxima pars est, quam late universus terrarum orbis
patet? Illi sane hanc fidem tenere, quid duo tenere? ne-
intelligere quidem possunt, neque verò id mirum, nam vix illi
illi ipsi, qui nobis eam identidem obtrudunt, animo atque intelli-
gentia eam comprehendunt. Inducio est tam diversa et va-
ria symboli huius explicatio. Quis scripturae locus unum de-
um in trinitate et in unitate trinitatem sibi venerandam
proponit? Quis ita ex Evangelistis aut Apostolis locutus est?
Quid nostram fidem his verborum gyris torques? quid duas,
si quis sic ratiocinetur? Unum Deum, inquis, in Trinitate?
Plus dicis, quam velis. Trinitas enim tres indicat, quod si in
tribus his unum aliquem Deum fingis, jam praeter tres illos
quartus, qui in tribus venerandus sit, necessarius sese profert.
Non unum igitur, non tres, sed quatuor Deos ponis. Nam vi-
des, Trinitatem si includas, unitatem, quid consequatur? Si di-
versum atque aliud id est, quid continet ab eo, quod continetur,
ut est sane naturae ipsius ordo, tum certe unum illum Deum,
qui tres alios complexu suo coëret, non dispicias, qui quartum
esse negare queas. Eodem recidet oratio tua, si unum illum
in trium numerum conjicias. Amplius, si tres personas Trini-
tatis vocabulo intelligi vis, Deus ille, quem in Trinitate venera-
ris, quarta quiddam aut persona aut essentia, ut vos loqui-
mini, erit. Respondet laus legislator Athanasius. Neque con-
fundimus personas, neque substantiam separamus, quomodo hoc
tueri poteris, si Trinitatem unum esse Deum statueris? Sane
si unus est, tres esse non possunt, nisi eos ita misceas ac
temperes, atque adeo confundas, ut Medici lictum Leporator
ex quatuor rebus coagmentant, ut aliqua jam una sit, et

Simplex atq; uniusmodi ~~substantia~~ massa. si substantiam non
separas, unam aliquam substantiam ponas necesse est, qua
neq; pater, neq; filius, neq; sp. s. sit, hi enim tres illa persona
sunt, quas in unum confundi velas. Quod si triam horum per
se quilibet subsistet, substantia praeditus ut sit unusquisq;
necesse est. Una omnium substantia esse non potest. Tres
enim numero sunt. Quare non una, sed quatuor iam erunt
substantia dei, nimirum illis, qui in Trinitate includi est,
aut potius cui tanquam fundamento infixa est Trinitas ipsa,
et triam horum, quorum per se quilibet subsistet. Qualis pater,
inquis, talis filius, talis sp. s. si hoc ita se habeant, ut dicitur,
non erit iam pater ullus, non filius, non sp. sanctus. De
substantia enim te loqui certum est. Nam quod ad qualitates
et proprietates ipsas attinet, quas tamen verba tua magis
inducant, non negas, quamlibet personam habere suas se-
paratas quasdam idiotas. Substantia identitas rei iden-
tatem inducit, una autem atq; eadem triam istorum est
substantia. Unus igitur et idem hi tres erunt, non plures.
Iam filius erit pater, pater ipse vicissim filius et sp. sanctus
tum pater, tum filius. Rei unius igitur tria hae erunt
nomina, ut ensis, gladius, acinax. Negas? Repeta tua
verba. Qualis pater, talis filius, talis sp. s. Recte; sed pater
tibi est origo et fons deitatis, et is qui concipit sese intuen-
torem suam, ex quo conceptu hic foetus enascitur,
quem modo Abortum, modo Filium vocamus. Agnosce hae
tua sunt, ne multa alia scholae vestre pygmaemata affe-
ram. Esto. si duo reliqui ex illa substantia harent,
aut illa ipsa substantia sunt, et cum patre unum deum
constituunt, cur illum fecundum, hos autem steriles facis?
quoniam hi quoque imagines suas concipiunt, et suos ipsi quoque Abor-
tus pariunt? Negas id fieri posse. Non igitur idem neq;
aqualis deus erunt tres isti. Falsum igitur est, quod pleno ore
cantillatis. Qualis pater, talis filius, talis sp. sanctus. Jam cum
increatum patrem, Filium et sp. sanctum, immensum, eter-
num, omnipotentem, deum denique tres deus esse, unius nu-
mero et tribus hae multitudinis numerum auferis, capitis
tui somnia

222
tui omnia refers, tres nominas, et unum te credere nos cogis.
Certe, o ante hoc tu iudicio, praedixi, persuadebis, quam ab
omni natura, ac iam ab ipso sensu communi abhorrerem, illam
sententiam veram te demonstres, qua tres unum, et unum tres
te, ridicule afferdis, quod non ante saecula, quam universam natu-
ram, et agros illas, mentibus nostris penitus infusas erroras, sun-
dit, ex superaveris, quas o didicimus, accepimus, legimus, verum ex na-
tura ipsa arripimus, hausimus, expressimus, ad quam, ut inquit, ille
tuus, o docti sed facti, non in tituti sed imbuti sumus. Et
omnibus illis attributis unum sumamus. Sed omnipotens, ita
rationior. Tres sunt personae, quarum, per se qualibet omni-
potens e, necesse est igitur tres et omnipotentes, non n. opinor
negas, personae tribui omnipotentiam posse. Si negas, tum ne,
esse e, quantum aliquem constitui omnipotentem, cui personae non
omnipotentes non indareant. Adhuc si non tres omnipoten-
tes unus igitur. Hic unus, aut pater, aut filius, aut Spiritus S. est, si
pater, iam filius o erit omnipotens, si filius, neque iam pater, neque
Spiritus S. si hic denique, tum neque pater neque filius omnipotens
separatim dici queat. Nam non nisi unum dicis omnipotentem.
Si nullus horum, ergo praeter hos tres, quartus aliquis. Deinde addis,
Deus pater, Deus filius, Deus Spiritus S. et tamen non tres Dei
unus Deus e. Si tribus his univoce Dei nomen tribuendum te cen-
seas, tum nulla scitatis erit differentia, sed tam Deus erit Pa-
ter, quam filius, quam Spiritus S. Unus Deus erunt hi, neque tribus conve-
nire ratio nominis poterit. Atque eo pacto Dei nomen de tribus
dici, ut homo de Petro, de Andrea, de Iohanne, qui est si tres nu-
mero sint, in hominis tamen rationem congruit, accipio condi-
tionem, conveniunt illi quidem ex ex quoque hinc, sed ita dicam,
sed tamen vehementer inter se differunt rebus in aliis omnibus.
At tu tres hos ag, imensos, ag, omnipotentes, ag, aeternos statuis.
Si tres sunt personae, et qualibet per se Deus e, quomodo non tres
Dei erunt? aut certe Deus unus erit tripersonatus, aut trinominis
Sabbellij. Unus enim Deus e, qui tres personas gerit et tria nomi-
na habet. Si si unagere, persona per se Deus et Dominus. Et quomo-
do non erunt tres Dei aut Domini? nam si quamlibet Porro,
nam substantiali numero ab altera distinguis, fieri nequit, ut tres
unus Deus dicantur. Si neque unus Dominus. Petrus, Iohannes, Andreas, est si
Domini sint, nunquam tamen hi tres, unus et idem numero Dominus
Dei possit, nisi eos dicas eandem potestatem, idem imperium habere;
qua tamen potestas nunquam efficiet, ut tres illi numero, unus tantum
homo sit.

homo sit. Nunquam Andreas erit Petrus, neque Johannes erit Petrus,
non enim unus deus tres sunt. Si dei nomen verè Patri convenit,
et filio item ac Spiritui S. tum necesse fuerit prorsus, ut ea et con-
veniant, quae hoc nomine unprimis donantur. Sed increatum et
non factum, non genitum, dei proprium est. Ipse enim creator
est omnium, neque quisquam alius, à quo fieri ipse aut creari possit,
aut generari. Ergo idem hoc de filio et Spiritu S. rectè dixeris, aut
certè dei nomen alia significatione tribuendum et dicere cog-
ris filio et Spiritui S. quam Patri tributum est. Pater igitur, solus
verè ac propriè deus erit: reliqui duo minus verè, minus propriè deus
per metaphoram. Hoc nisi fallor, non concedes, ne Christum et
Spiritum S. improprium et metaphorice deum adores. Illud
igitur ut dicas, reliquum est, atque eadem opera fatearis oportet,
tam esse filium et Spiritum S. increatum, et factum, et genitum,
quam Patrem ipsum. Addis adhuc, nihil prius, nihil posterius, ni-
hil magis aut minus esse in Trinitate. Si nihil prius non erit Pater
solus, fons et origo et principium Deitatis; Sed et filius et Spiritus S.
et sic idem et prior et posterior sibi ipsi erit. Si nihil magis,
nihil minus, non erit Pater minor Christus; quare etiam falsum
erit, quod ipse viva sua vocis oraculo professus est, cum dixit, Patrem
majorem esse. Sed video quorsum elaboras: Deum incarnatum dicis,
et hominem deo unitum hypostatica unione respondens, et cum
premeris, ut te servet, modo humanitatis modo divinitatis, tanta
officiis, nunc unum, nunc duos, nunc tres in auxilium adfueris.
Quid monstri alius? unde haec habes? ex sacris Literis? scilicet;
nihil minus, Christus idem deus est qui Pater, sic Spiritus S.; atqui si
deus incarnatus est, necessario sequitur et Patrem et Spiritum S. cum ipse
Christo incarnatum esse. Non n. partiri Deitas, atque trium illa uni-
tas, et unus trinitas, atque in portiones dici potest. Quare
Christo incarnato, incarnata simul est et trinitas: si id negas,
illud certe effugere nunquam poteris quin concedas, unam aliquam
ex Deitate illa communem, particulam deusam esse, quae virginis
utero veluti cuidam ergastulo includeret. Pater jam est integra oris
illa Deitatis quaedam quasi massa. At, si persona Christi una est
ex tribus personis illis aliqua, certè Christo homine facto, jam una
pars ex tribus decessit; neque plures duabus in coelo relictas sunt, dum
una in terris versaretur. Christi n. corpus, cui inclusa Deitas tota
aut ipsa tertia pars fuit eodem tempore tum in coelis, tum in
terra degere potuit; suas enim dimensiones habuit, et suis
limitibus

simili circumscriptum, imensum atq; infinitum esse non potuit.
 Sed Christum, Deum esse ex substantia Patris respondens; bene ha-
 bet. Si ex substantia, jam fatearis oritur, descriptum esse Christum
 ex substantia Patris, patris igitur particula quaedam esse Christum, quod
 vel ipsum vocabulum *Ex Patre* demonstrat. Si partem substan-
 tia; patris in eo substantiam collocabis. Si totam, ergo Christum
 Pater est, et passus ac descripto Christo, Pater quoque una et *Ipsus Deus*
 crucifixi sunt. Vides quid ex tuis verbis effici possit. Trini-
 tas, de coelo in terras cum descendisset, et in Virginis uterum
 illapsa esset, vacuum se: sedem ibi reliquit. Non enim dicere, potes
 neque vis, opinor, Christum ejusmodi aliquod corpus induisse, quod
 carne et ossibus caruerit. Vide quam impia, quam absurda con-
 sequantur. Maria jam non Christi tantum, sed totius Trinitatis
 mater erit. Quod ipsum etiam simulacra quaedam, ex quibus
 vestram hanc Theologiam depromisistis, aperte demonstrant, quae
 Mariae officium habent, ita quidem elaboratam, ut ventis retere-
 possit, quod simul atq; factum est, illius alia quaedam imago in
 matrice prostrata, oculis sepe offert, sed et promissa eam, cena bar-
 ba, senex atrox et horridus, pilis obsitus, triplici habens corona
 redimitum caput, Romani Antichristi in par cetera membra
 Thraconis vestibus auro intertextis et gemis contextis. In pectore
 appicta est pro Spiritu *Deo* candidula columbula, quae ita explicatis
 alis volitare videtur ut tamen Christi caput non attingat, qui jam exa-
 nimatus et miserandum in modum spinis, clavibus, compunctus et
 verberibus deformatus, in sinu illius sine prostratus jacet. O stulti-
 randam, o ter maxime Virginem, Maria mater Gratiae, mater
 misericordiae, Regina Coeli, porta Paradisi ab impiis dicaris.
 Pusilla sunt haec praeter his. Salutavit te quidem Angelus perquam
 honorifice, ut et gratiosam et Deo acceptam te diceret, et in muliere;
 benedictam, et Deum tecum esse affirmaret, o tamen eo tempore
 tam Christi prudens scilicet, ut intelligere posses, te concepturam esse
 atq; uno eodemque partu educturam tam immane monstrum, ex fene Pyra-
 midae volutante, et ex pineto homine cruci confixo compositum.
 Indicare voluit nimirum sancta illa atas, quam tu, Latini, veterem
 et Catholicam atq; orthodoxam Ecclesiam vocas, monachis et Rectoribus
 magistris, qui sibi quidlibet in religione fingere permiserunt, Mari-
 am Virginem, quoniam Christi mater esset, et Christum et alius *Deus*, sit
 quam pater et *Ipsus Deus*, unde et *Θεοτοκος* vocatis, necessariam ipsam
 totius illius ex tribus personis conformata massa, quam Trinitatem vo-
 catis, matrem fuisse. Quod ipsum ex Athanasio ad Theophilum
 atq; Augustino.

atq; Augustino et Irenaeo satis aperte demonstrari potest.
Non longe abieris, vestra Missalia, vestra, inquam, quib; et nunc Polo
nia utit; quid et Maria tribuit? Chabet impietatis magistrum
Romanam Ecclesiam in exemplari exento, p. 1538 Christum sua
dignitate atq; officio soliant Antichristi, et Mariam matrem
si per sumam impietatem, iurorant, fol. 323. Nam ad vitam, tum
di totis gubernatricem, peccatorum cum Deo reconciliatricem, fol. 324
fontem remissionis peccatorum, lumen luminum. 325. 326 illam
vocant, aliisq; ejusmodi magnificis prerogativis ornat, tandem
fol. 327 Ave, inquit, universa Trinitatis mater. Intelligis jam
opinor, nihil me fingere dum tibi Triadem tuam uno partu ex
utero mulieris, in lucem edendam affirmo. Plura et si lubet, de eade
Trinitatis matre legere potes, fol. 328. 329. 340. Quare nihil jam
vetat, quo minus relicta Triade, ad Mariam ipsam confugiam,
illig; opem implorem; Nam si quod in suis delubris saginati
illi flamines, magnis laterib; boant, quos ipsos magistros habetis,
et Maria Christo filio jure matris imperare potest, et Christi
idem e qui reliqui duo, poterit eodem jure Trinitati imperare,
ut qui patris praesidium habeat, jam nihil sit causa, cur tri-
um illorum patrocinium expectet. At si lubet exclamare. Ipsam
tum inspicis et in faciem.

Vides, mi Vassi, in quas tu angustias te conjicias, si relicto
verbo Dei, hominum somnia sequaris. Audis quid dicas, idem quod
ante personam tantum carnem assumpsisse. Ergo, ut supra indi-
cavi, duae tantum in coelo personae relictae sunt, Patris et Filii.
cum tertia in terras delapsa, in matris utero se abscessit. Itaq;
mutilata in coelo jam non Trinitas, sed dualitas mansit, et in
terris una illis pars verberibus caesa, cruciq; infixa, mortem igno-
miniosam pertulit, reliquis in coelo duabus sive partibus, sive
personis, indignam hanc ex essentia sua decessu particulae cadit
aquisimo animo ferentibus. Dissimilem societatem. Sed occur-
res nobis fortasse, et periclaro illo, tenebris ejus hanc sententia
tuam propugnabis mortem Christi peractam esse, hoc Χριστος
τος υς λους. Deserto aliter partis tuae λους tam re-
parum socij tui te cruciat; atq; adeo mors ipsa comorebat, ut
cum ille feriret, tu quiesceres, nihil sentiret, sed securus aliunde
prospiceret? Sur non ad personam illig, quo cum tam arcto nexa hypo-
staticae unionis conjunctus eras. Sur, inquam, ad ejus vocem non
evigilasti, cum te identidem inclamaret, cur me dereliquisti? O
portentosa

portentosam et impiam de Deo sententiam, ut intelligas, omnes
 naufragium facere, qui in hosce scopulos, ista ventosa opinio-
 nis procella quadam deferuntur. Lege. Lutheri disputationem
 quam Andr. Musculus Francofurdensis Ecclesiastes in illa urbe ty-
 pis mandavit; Videbis ibi sum etiam in libello de conciliis, protestan-
 tissimum illum virum, hujus opinionis labyrinthis involutum, eo
 progressum esse, ut fateri cogeretur, Christum secundum utranque
 naturam passum esse. Christum ne Deum aeternum, verum cre-
 atorem omnium, consuecleratorum hominum manibus trucidari
 potuisse, dices? Quid potest fingi magis portentosum? Quid tu mihi
 Ecclesiam orthodoxam et Patres occinis? quid consuetudinem
 veterem, plus ne valere ista debent, quam Christy, quam Apostoli?
 his quid sui Pontificis hoc loco respondeant. Non ignoras, quam
 hanc futilem esse patrocinationem convincant, ut pulcos etiam
 et aniculas jam hoc levius usurpare pudeat. Et tu tamen ea
 nobis tanquam firmissimum cauae tuae presidium opponis? Nihil
 facis, o miser, tuo te gladio jugulandum praebes. Sed audi Augu-
 stinum tuum, Trinitatis istius vestra architectum, quam
 cythara et fidibus ludat, cum praeter Dei verbum, Trinitatem
 nescio quam nobis fabricat, contra Judaeos de incarnatione sic
 scribit. Judaei cytharam respice, ut musicum melos sonis dulcibus
 reddat tria pariter adesse videntur, ars, manus, chorda reso-
 nans, tria pariter operantur, sed sola chorda resonat, nec ars,
 nec manus sonum reddunt, sed cum chorda pariter operantur.
 sic nec Pater nec Spiritus carnem susceperunt, et tamen cum filio
 pariter operantur; sonum sola chorda excutit, carnem solus
 Christus accepit, operatio in tribus constat, sed quomodo pertinet
 ad solam chordam soni redditio, sic pertinet ad Christum solam
 carnis humanae susceptio. Deus bone qualia sunt haec opini-
 onum portentosa; sed multo illud minus ferendum est, quod ille
 idem Augustinus l. 1. c. 3. et l. 2. c. 1. l. 6. c. 6. de Trinitate plane
 contrariam Christi verbo sententiam habet. Ita n. inquit, Pater
 verbum, Filius aeternus misit seipsum, venit in nomine suo et
 sanctificavit seipsum. Christus contra Joh. V. Ego veni in nomine
 Patris mei et non recepistis me, alius veniet in nomine suo
 et illum recipietis. Passim dicit Christy, se a Patre missum esse,
 et nos Augustino credemus? Christo fidem abrogabimus? Apertis
 in te hanc Christi prophetiam et in eos quadrare, qui illo re-
 licto

lecto, quem Pater misit, alium nescio quem sequi malant, quem
non Pater, sed ipse seipsum misit? Somnia loquimini, somnia
creditis, nam non nisi ex somnio nata est haec vestra adoran-
da Trinitas, quae dormienti Ignatio per quietem obversata ob-
servata est, ut Socrates docet.

Majorem Nicana Synodi apud me auctoritatem esse debere, con-
tendis, quam ut ab ejus confessione discedam. (Right) majus apud
me pondus habet, quam sexcenti Patres Vestri, quam omnia con-
cilia. Super eum enim fundata est salus mea. Sed quid tu mihi
Nicana Synodum nominas? in qua scis quam ambitio, quam alia
ejus generis vitia regnarent, ut quidvis potius, quam Dei verbum
Episcopos illos moverit, cum inter se magnis odiis atque inimiciis
dissiderent, nosti, quid Augustinus tribui illi Synodo velit. Ne pen-
deamus, inquit, nos à Concilio Niceno, quod tamen antiquissimum
et probatissimum est, nec nos concilio Ariminensi, sed sacris lite-
ris nitamur, et in his conquiescamus. Quid Hieronymus? Doctrina
inquit, Spiritus S. ea est, quae in libris canonicis tractatur, ad-
versus quam si concilia aliquid constituerent, nefarium esset.
Sed audi tuam Calvinam de illius confessione scribentem. Quid
si negem, inquit, hanc formulam, quam mihi obtrudis, à Synodo
Nicana profectam esse? neg, enim credibile est, cum sancti
Patres, quam maxima possent brevitate, complecti vellent, for-
mulam compositam ex rebus appropinquè necessariis, luisse superva-
cuis verborum circuitu. Vides a. in his verbis esse bathologiam
Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Quor-
sum ista repetitio? an vel iniquior habet ullam, vel majorem
expressionem? vides ergo carmen esse magis cantillando aptum
quam formulam confessionis, in qua syllabam unam abundare
absurdum est. Quid quid Augustinus, qui valde religiosus fuit
cultor Nicanae Synodi, fortiter impugnabat particulam illam:
Credo in sanctam Ecclesiam, vitiosam enim locutionem esse con-
tendit; an hoc faceret saltem absque honoris praefatione, si putaret
à talibus auctoribus mansisse? Quin et inscitia arguit eos, qui sic
loquuntur. Haec vester Calvinus; Et tu tamen ne, invito tuo
Calvino, huius Synodi fidem adungere adigis? non faciam, nec
volente quidem illo. Quod Calvinus contemnit, id tu mihi veneran-
dum obijcis? alios quoniam, qui frugibus inventis, glande adhuc
delectari malunt. Mihi Dei beneficio non ita depravatus est
gustatus

gustatus: quid tu me aliud in fide consilium sequi jubes, quam quod
 ab ipsis Genevensibus prescriptum est? Exciditne jam tibi memo-
 ria juramentum, quod proponi solet omnibus studiosis Geneve-
 corum Rectore? Illud quidem ita habet. Confiteor tum univer-
 sam bene vivendi regulam, tum etiam fidei instructionem ple-
 nissime tradi in S. Scriptura, cui sit nefas quidquam adficere,
 vel detrahere. Itaque detestor, quicquid homines excogitarunt,
 ut pro articulis fidei obtraderent, et consentias suis legibus et sta-
 tutis adstringerent. Recitavi juramentum. Audesne dicere,
 hoc ab hominibus non esse excogitata? Dicesne ea sacris literis
 contineri? quis excogitavit? dicam nimirum, hoc est, somni-
 avit Ignatius, ut supra ex Socrate docui. Hujus somnium acce-
 pit pro Apocalypsi Ecclesia illa, si Deus placet, Catholica et ortho-
 doxa, cujus auctoritatem meus Lasicius objicit. Audi iterum sal-
 vimum. Sum in Dei majestate mens humana per se omnino ce-
 catiata, neque quidquam possit, quam ex infinitis se erroribus involve-
 re, miris vicibus implicare, et altissimis demum tenebris immergere,
 si juxta captus sui tenuitatem Deum imaginari conetur. Istud
 bonorum omnium pater ac venia factoros nos confidimus, si non
 alibi quaeramus ipsum, quam in ejus verbo: de ipso nihil loqua-
 mur, nisi per ejus verbum; ac paulo post, Nemo ergo nobis suc-
 censeat, si confessionem, quam piis omnibus approbatam volumus,
 ita moderamur, ut non ex variis hominum placitis consarcinata
 sed ad rectam scriptura normam diligenter exacta sit. Siquidem
 hic nobis succurrere debet, quod tradit Apostolus, fidem esse ex
 auditu, auditum vero per verbum; jam si religionis confessio ni-
 hil aliud est, quam concepta intus fidei testificatio, ut solida sit
 et sincera, et puris scriptura fontibus petendam esse oportet. Pre-
 clare sane et admodum apposite ratiocinatur hoc loco Calvinus.
 Sed, deo bone, quam vera hujus sententia sua fuit immemor, cum
 de imaginatione ista vestra ex somnio patre edita Triade post
 aliquot annos disputandum fuit, novam hanc, quam nos sequimur,
 et nuper natam haeresin esse clamat. Nova est, si novum est
 Evangelium. Multis multorum secularum assensione compro-
 batum anathematismis explosam atque ejectam hanc sententiam
 dicis, quid tum postea? nonne id eventurum longe ante praedixit
 Christus? Quamvis si valere ratio debet, quid causa est omnino,

quare. Papanis succensere debeas, qui vos, qui alios hostes suos
plumbeo hoc gladio crebris ictibus pulsent potius, quam vulnerent
si stramineam hanc rationem firmam esse vis, ubi Lutherus, ubi
Zwinglius, ubi Decolampadus, ubi Salving, ubi Rexa noster, ubi alii
consistent? nonne eadem illi quoque novitatis invidia in sumas
angustias rediguntur? cur ad illa ipsa arma hoc tempore non
confugitis, quae maiores vestri, quos modò nominavi, et alii omnes
in adversarium Romanum Pontificem vibrabant? Non illi alio
armorum genere utebantur, ad verbum dei provocabant, quoties
se Patrum et Conciliorum agmine premerentur, in hoc se pra-
sidia, in has arces referebant ex his propugnaculis strenuè rem
agebant. Nunc mutato ordine, qua fronte, qua mente, qua con-
scientia contra verbum dei, contra scripturam, ut pugnat, ho-
stium nostrorum arma capitis, quae ante ex illorum manibus ex-
torseratis? quid firmissimam et munissimam verbi dei arcem
infirmis Patrum manipulis oppugnat? Durum est contra stimu-
lum caleitrare: non potest vinci, oppugnari potest veritas, quae
tandem victrix exultabit, et triumphum de suis hostibus gloriosum
aget. Sed putidum et sanè ridiculum est, quod ad Patrum et syno-
dorum presidia vos recipitis. Nam illi ipsi, à quibus auxilium spe-
ratis, capitalem contra vos sententiam dicent. Imprudenter agitis,
dum vos ipsi in vestrorum hostium manus vos conjicitis. Hostes
enim vestri sunt et synodi et patres, ne amicos falsa opinione
de his fingatis, mendacis vos certè convincent. G. Genebrandus
Parisiensis Theologus, vir admodum doctus et eloquens, cum dicit,
eamdem vos, quam vetus atque adeò Pontificia Ecclesia de Trinitate
sententiam tueri: Bezaque ille etiam Nestorianum facit, apparet
igitur, cum ista tua inepta atque infirma prerogativa, aut tibi
eam serva, me autem patere, Christum meum ejusque doctrinam
sequi, in qua vita aeterna et salus mihi constituta est; Hic
mihi non Patres non concilia, hic, inquam, recte sentiendi recte
credendi Magister est, quo ducere aberrare à recta via non possum.
Ipse enim se lucem esse professus est, cum dixit. Ego sum lux mundi,
qui sequitur me, non ambulet in tenebris, sed habebit lumen vitae.
Non aliam ad salutem viam ingrediar, non aliam veritatem curari,
quae nulla esse potest, consectabor; Christus meus, se viam, vitam
veritatem ostium professus est; Deo, Pater, hanc ut audirem, à collo
disertè

226
Eiserte pronuntiavit. Hic non ad Patres vestros, non ad synodos, de fo 1571.
non ad consuetudinem et longi temporis prerogativam, sed ad scri-
pturam me rejicit. Hic meus Magister est, hic Patres. Quia hic
ipse vetuit, me alios in terris Magistros aut Patres sequi. Tu nunc
et Patres tuos, aut etiam si maris avas et alavos et eorum synodos
audi. Ego Christo Magistro et Apostolis fidem habeo, quorum sermo-
nem verum esse, dubitare non debeo. Hi me, Deum unum esse do-
cent, quem nemo vidit unquam, ex quo omnia i. Cor. 8. qui solus
est Dominus fide 1. excelsus et altissimus Luc. 1. Act. 7. solus invisi-
bilis, solus sapiens, solus immortalis i. Tim. 1. Rom. 16. solus et ve-
rus Deus, Joh. 17. solus justificationis nostra satorigo et pater
luminum Tit. 3. Jac. 1. Christo et omnibus major. Joh. X. 14.
solus pater et caput Christi. 1. Cor. 11. Christi Deus et Pater Joh. 20.
Matth. 27. Hunc creatorem caeli et terra ^{con}profitemur Act. 17.
quem et Christus ipse Dominus et servator ac Magister noster,
patrem atque adeo Deum summum, ut supra attigimus, professus
est, invocavit, glorificavit, dicto eius audiens fuit omnemque ei
omnis auctoritatis prerogativam tribuit Joh. 3. 5. 9. 12. 17. et
passim alibi. Hic a seipso sumit originem, nulla unquam cu-
jusquam alterius opera indiguit, nihil a quoquam petuit, acce-
pit, sumit. Solus enim Deus est omnipotens. Habes de Patre bre-
viter quid sentiam. Nunc de Filio eius Jesu Christo accipe.
Credo etiam Jesum Christum, per quem omnia i. Cor. 8. filium
altissimi Luc. 1. per quem novissimis temporibus Deus ille Pater lo-
cutus est Heb. 1. quem fecit Dominum et Christum Act. 2. consti-
tuit heredem omnium Heb. 1. caput Ecclesiae Col. 1. Eph. 1. 4. 5.
unicum Mediatorem Dei et hominum, eundemque hominem i.
Tim. 2. regem et judicem vivorum et mortuorum Joh. 12. 18.
19. Act. 10. 1. Tim. 4. Hunc non lego aut invisibilem aut aeternum
vocari, neque super omnia Deum, neque Eum, ex quo omnia
neque a seipso Deum aliquando fuisse, sed Deum esse a Deo patre
credo, cui quidem Patri et dum in humanis esset, obediens et
subjectus erat, et post confirmationem saeculi subicietur i. Cor. 15.
Hic se Patre minorem esse dixit Joh. 14. Pater huic divinitatis
plenitudinem communicavit, deditque omnem potestatem in coelo
et in terra, et ideo eum ab Angelis et hominibus adorari voluit
Matth. 28. Phil. 2. Heb. 1. Hic nunquam aut visus est, aut ququam
antequam nasceretur, allocutus est Heb. 1. Hic non alius ullus

natus est ex Maria virgine, passus, crucifixus, resurrexit, ascendit
ad coelos, sedet ad dextram Dei patris, et inde venturus est iudex
vivorum ac mortuorum. Hic se ipse, nunquam Deum, sed Dei
sepe hominis filium nominavit. Hunc Apostoli virum nostri
similem excepto peccato, item hominem et postremum hominem
vocarunt Act. 2. 3. 7. i. Tim. 2. 1. Cor. 15. Joh. 1. hic visibilis est,
primogenitus omnis creaturae et mortuorum Joh. 1. Col. 1. Heb. 1.
Non alius quam hic ipse nobis promissus fuit ex mulieris semine.
Quare non alium agnoscimus, quam hunc ipsum, qui promissus
est, et crucifixus i. Cor. 2. Et Anti Christum esse dicimus, qui
alium sibi prater hunc hominem Christum fingit. 1. Joh. 4.
De Spiritu Sancto ita sentimus, ut credamus eum esse Dei Patris et
Filii Spiritum, non personam, non Deum Matth. 3. 10. 12. Luc. 19.
Rom. 8. 1. Cor. 2. 3. 2. Cor. 3. Gal. 4. Eph. 5. Phil. 1. Act. 2. quia
Patre procedit Joh. 15. per filium datur credentibus Tit. 3. qui
constitutus est à deo paracletus noster Joh. 14. doctor Luc. 12. do-
norum spiritualium distributor i. Cor. 12. Heb. 2. qui denique Dei
donum, Dei gratia, Dei virtus passim in scriptura nominatur.
Hunc invocare, atque adorare, mihi religio est, cum id nobis nunquam
mandatum sit à deo patre, neque adeo eius filio Iesu Christo Ma-
gistro et duce nostro, à quorum praeceptionibus vel latum digitum
discedere nefas ducimus. Adde, quod nullum omnino ullius exem-
plum extat in S. scriptura, quo adducti id facere audeamus.
Huc accedit, quod Christi domini orandi, invocandi, adorandi
formalam nobis praescripsit, in qua quidem nulla spiritalis
Sancti, qui quidem deus sit, vel levis mentis injicitur, tantum
abest, ut ad adorationem nobis proponatur Matth. 4. 6. Joh. 4.
9. 10. 14. 15. 16. 17. Act. 1. 4. 12. Eph. 6. Heb. 3.
Audivisti jam, fidei mea brevem quandam quasi formulam
eamque ex purissimis atque intimis sacrarum literarum fon-
tibus haustam. Nihil hic inquinatum, nihil ementitum, nihil
ab ingenio humani excogitatum reperies. jubet nos Christi
scripturas scrutari, quae de se testimonium dent scilicet, ipse
quorum Moyses, Prophetas, Psalmos testes in hac recitat. Nefas
igitur dico, alibi Christum querere, quam eo loco ad quem ipse
nos alligat.

267
nos alligat. Hoc est fundamentum, hae petra fidei meae, quam
nulla humana vis perfringat, ad verum quam ne inferorum quidem avarities
prevalerint unquam. Quae si tibi brevior et videlicet quam res tanta
requirat. Nunc in manus sacros libros illi te docuerunt, quid sequi quid
fugere debeas. Cave autem tyrannicum et nimis alta sapientem, et
humilia omnia ^{contemneris} sapientem animum ad lectionem adferas. Superbis
Deus resistit. Abjice veteres nugas, quas a juveno imbibisti, exue praesidia
quae rectum de rebus iudicium perturbant. Soli Dei verbo, qui et ipse
Fidelis est et fidelis sermo est, fidem adjuuge. Ne queras quid his
vel illis temporibus factum fuerit, sed quid omnino factum oportue-
rit. Ne queras quae hic vel ille Pater, quid hic vel ille coetus senserit.
Sed quid Christus, quid Apostoli, quid ante eos Prophetae docuerint. De deo.
Sino plura hae de re tecum agere hoc tempore. Quod si plura etiam
hac de quaestione cognoscere tui, mittam ad te Librum, quo copio
se oia ad Clarissimam Bearam nostram persecutus sum, ita quidem,
ut nihil plane eorum praetermissum, quae vel ad confirmandam
nostram, vel ad refellendam sententiam vestram, requiri posse vide-
antur.

Venio ad eam particulam Epistola tuae, in qua mihi inimicitias
amicorum meorum denuntias. Ego a. sciam abest ut hoc dolenter
seram ut etiam Deum glorificatus sim, si id eveniat quod me unum
ex illis esse voluerit, qui unigeniti sui causa, et adia et contra,
melius et persecutiones sustinet. Malo amicorum omnium et totius
mundi quam salutis iacturam facere et a veritate excedere.
Quod me rogas, oras, obsecras, obtestaris donec, ut tecum idem sentiam,
pueriliter facis. Putasne te tanti esse aut tuos, aut cuiusquam pre-
ces, ut quis a sententia sua Dei verbo confirmari ~~decedere~~ debeat?
Desine posthac tali in re quemquam blanditiis muliebribusve
illectis in tuas partes traducere conari, ne ludibria te expo-
nas. Ceterum et te et eos rogo qui tibi credenda et hostes mei
erunt ut non mihi apud vos noceat id quod vobis apud me nullo
est impedimento, quo minus omni vos benevolentia complectar
De diversa fide loquor. Vos vestram sententiam retinete, mihi
meam relinquire; ne curiose et imprudenter alter in alteris conspi-
entiam inquirat: Ne sumamus vobis iudicis partes, Deo Christoque
ipso iudicium omne de nobis nostrae salute reservemus. Ille, ille
novit, qui sui sint, neque patitur quemquam ex suis perire. Idcirco
sanum esse cupio. Amicos quos in literis nominasti salutabim, siue illi
amici siue etiam inimici sint. Deus et tua et illorum mentem veritatis
luce illustrat. Vale. (Jacovia) 9 Jan. 1571. Tuae quoad mores et amicos et fra-
tres per Andream. Ludovicus